

Edukace žáků se sluchovým postižením

Dopad sluchové vady na osobnost:

- Druh a rozsah sluchové vady
- Doba vzniku
- Přidružená postižení
- Prostředí dítěte
- Podmínky pro vývoj dítěte
- Zvolený komunikační prostředek
- Postoje rodičů a zvládnutí situace

Důsledky sluchových vad

- Sluchové postižení se odráží **do celého vývoje osobnosti.**

Zasaženy jsou oblasti:

- **Psychické funkce** funkce (inteligence, řeč, sociální oblast)
- Oblast **poznávací** (pocity, zvuky, představy, získávání informací z okolí)
- Oblast **vztahů k prostředí** (zejm. sociálních)
- Oblast **osobnosti** (zasahující charakter, emotivní a volní sféru)

PSYCHICKÉ FUNKCE

- Verbální x neverbální inteligence
- Rozvoj řeči
- Narušeno vytváření „zvukové mapy“
- Narušen proces sociálního učení
- Riziko narušení vztahu matka - dítě

OBLAST POZNÁVÁNÍ

- Problém se **získáváním informací** (rozdíl - verbální a neverbální složka)
- **Ztráta zvukového pozadí** (sluch=nositel varovných signálů) narušený pocit sebejistoty, pocit vlastního já, snížený pocit osobní bezpečnosti, zvýšený pocit úzkost,
- **Orientace v prostoru** – omezena až znemožněna

OBLAST VZTAHŮ (SOCIÁLNÍ OBLAST)

- Řeč je **deformována**
- Narušení **sociálních kontaktů** s intaktní společností - **společenská izolace (psychická zátěž)**
- Odlišné **sociální hodnoty**
- Citová **nevyrovnanost, labilita**, neadekvátní reakce

Problémy:

- IDENTIFIKACE, HODNOTOVÁ ORIENTACE
- SAMOSTATNOST
- INTEGRACE DO SLYŠÍCÍ SPOLEČNOSTI

- KOMUNIKACE
- SEBEVĚDOMÍ
- PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ
- ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ, ORIENTACE

Možnost vzdělávání

1.Integrace

2.Školy pro žáky se sluchovým postižením

Školy pro žáky se sluchovým postižením

- MŠ pro sluchově postižené
- ZŠ pro sluchově postižené
- SŠ pro sluchově postižené (střední odborné učiliště pro sluchově postižené, odborné učiliště pro sluchově postižené, praktická škola pro sluchově postižené, gymnázium pro sluchově postižené, střední odborná škola pro sluchově postižené).

Integrace

✓podle vyhlášky č. 73/2005 Sb. může k integraci žáka se sluchovým postižením dojít: *“...pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.“*

Mezi důležité předpoklady a podmínky integrace patří:

- Včasná depistáž a vyšetření dítěte se sluchovou vadou
- Včasné přidělení co nejkvalitnějšího sluchadla
- Znalost využívání svého sluchadla dítětem a rozumění řeči
- Intelekt dítěte v normě
- Celkové posouzení dítěte týmem odborníků – adaptační schopnosti dítěte, emocionální a školní zralost, možnosti psychického zatížení, atd.
- Včasná reedukace sluchu a řeči
- Spolupráce se školy i rodiny
- Samotné přání integrovaného

Specifika výuky / ovlivňující výuku

Komunikační přístupy ve školách pro sluchově postižené

- Orální metoda
- Totální komunikace
- Bilingvální metoda

SP učitel

- Kvalitní jazykový (komunikační) vzor
- Identifikační vzor
- Sociálně-kulturní vzor (zprostředkovává sociální chování, přiblížení a předávání kultury n(N)eslyšících

- Je důvěrníkem dětí, usnadňuje vyrovnání s postižením a adaptaci

Základní předpoklady pro čtení

- sluchové rozlišování hlásek a slabik
- zraková a sluchová paměť
- smysl pro rytmus
- orientace v čase a prostoru
- schopnost analýzy a syntézy

Vliv SP na čtení:

- neschopnost kvalitního příjmu a zpracování zvukových informací
- vliv sluchu na psychické funkce (pozornost, vnímání, myšlení, paměť, citové procesy)
- opožděný rozvoj řeči v důsledku sluchové vady
- omezená slovní zásoba

Přípravná cvičení na čtení:

■ ZÁSADY:

- motivace
- cvičení odpovídající schopnostem
- pravidelnost
- vhodný čas v režimu dne dítěte
- cvičení nesmí být dlouhá
- formou hry

■ Sluchová cvičení

- Rozlišování zvuků, hlásek
- Analýza a syntéza slov
- Délka samohlásek, rytmus řeči

■ Zraková cvičení

- Barvy, tvary, velikost
- Orientace v prostoru (poloha, směr)

■ Výchova řeči

- Řeč a lateralita
- Rozvoj zvukové stránky
- Rozvoj obsahové stránky
- Rozvoj odezírání

■ Pomocné metody:

- pohybová, rytmická a hudební výchova

Předpoklady pro čtení s porozuměním

- zvládnutí techniky čtení
- pasivní slovní zásoba
- gramatické znalosti
- schopnost rozpoznat výrazy, které nesou význam a identifikovat jejich lexikální a gramatický význam
- znalost kontextu (čím se bude text zabývat)
- schopnost sledovat dějovou linii

- U SP zpoždění čtenářského věku za věkem kalendářním (až 5-6 let)

X nedoslýchaví s vhodnou kompenzací
 X neslyšící děti neslyšících rodičů

Metody výuky čtení u sluchově postižených

- Globální metoda
- Analyticko syntetická metoda

Globální metoda

· zakladatelem je **Ovide Decroly**, u nás Václav Příhoda

- vychází z **tvarové psychologie** – čtenář vnímá celky, jimž jsou části a prvky podřízeny
- Dítě čte bez znalosti písmeno pouze na základě pamatování si tvarů
- Čtení probíhá na základě zrakového vnímání tvarů slov a zrakové paměť
- Jednotkou při čtení není skládání písmen nebo slabik, ale jde o myšlenkovou operaci, přičemž vedoucí úlohu má smysl toho, co čteme.

Etapy osvojování čtenářských dovedností

1) PŘÍPRAVNÁ CVIČENÍ

1. fáze – společné prohlížení knih, čtení nápisů... → cílem je osvojení pojmu „stejný – jiný“
2. fáze – konkrétní předmět + obrázek předmětu
3. fáze – tvoření dvojic stejných obrázků

2) POROZUMĚNÍ A ZAPAMATOVÁNÍ POJMU

- Dítě na pokyn učitele vyhledá daný obrázek
- Učitel vybere obrázek a dítě ho samo pojmenuje

3) VLASTNÍ ČTENÍ

- začíná tehdy, kdy dítě slovo přiřadí k volnému obrázku

Literatura

ROUČKOVÁ J. *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením. Praktické návody a důležité informace.*
 Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-158-1.

SOURALOVÁ, E. *Čtení neslyšících*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2002.

SOURALOVÁ, E. *Surdopedie I*. Olomouc: PU, 2004.

www.rodinna-pohoda.cz

Analyticko syntetická metoda u SP

- po vyjasnění vztahu mezi objektem a jeho pojmenováním
- doplňování písmen nebo slabik
(k_ va, ba _ čka)

2. objasnění, že k jednomu objektu lze přiřadit více pojmenování (Pes – velký, chlupatý, hodný, hlídací, atd.)

3. Spojování jazykových znaků – vyjádření konkrétní situace (Pes spí. Táta čte noviny.)

Zásady práce při čtení se SP dítětem

- na počátku gramatické fixace věty neužívat flexi větných členů (koláče, kávu, atd.)
- na začátku věty velké písmeno, na konci interpunkční znaménko
- každá věta na samostatném řádku, nepřechylovat na další řádek
- velikost písma odpovídající specifiku vizuální percepce v předšk. věku (5cm) postupně se zmenšuje, s nástupem do ZŠ odpovídá normě
- metoda je doprovázena daktylem (jedno nebo obouručním)

Úprava textu pro sluchově postižené

- vynechání nepodstatných informací, které mohou být matoucí – zachovat samotný příběh!
- vynechání nadbytečných informací
- v upraveném textu uspořádat události do chronologického sledu
- text doplnit vysvětlujícími údaji
- poznámka pod čarou, informace, které by slyšící čtenář nepotřeboval
- nahrazení/vynechání komplikovaných slov
- nahrazení přenesených pojmenování, metafor, atd.
- jednoduché věty, popisy děje

Individuální logopedická péče

- Struktura hodiny:
  - Rozcvička, protažení, uvolnění
  - Motorika mluvidel – rozcvičení u zrcadla
  - Čtení – jednoduchá slova, důraz na výslovnost
  - Rozvoj slovní zásoby (obrázek + název)

Znakový jazyk

■ Součást Českého jazyka nebo jako samostatný předmět

■ Okruhy:

• Naše vlast, vyprávění pohádky, časové termíny, číslovky, popis předmětů a jejich použití, sporty, dopravní prostředky, zvířata, etc.

Pomůcky

■ **Didaktické pomůcky:**

Pexesa, obrázkové karty, omalovánky, fotografie, dětské knížky, sady obrázků pro výslovnost, multimediální hry, videoprogramy, ozvučené hračky, Orffovo instrumentarium, modely, mapy,...

■ **Technické pomůcky:**

Pomůcky usnadňující vnímání mluvené řeči:

• Nedoslýchavým (sluchadla, osobní zesilovače, pomůcky pro zesílený poslech televize, telefonu, rádiová sluchadla)

• Neslyšícím (kochleární implantát, vibrotaktilní pomůcky)

■ Pomůcky usnadňující tvoření mluvené řeči (různé logopedické pomůcky)

■ Pomůcky motivující ke čtení (teletext, textová komunikace)

■ Pomůcky usnadňující získávání informací (televizní technika, internet, multimediální programy)

■ Ostatní pomůcky (signalizační pomůcky, vibrační a světelné budíky,...)

Specifické zásady pedagogické práce u sluchově postižených :

■ **Zásada stálého udržování zrakového kontaktu.**

■ **Zásada komunikativnosti prostředí.**

■ **Zásada poskytování zpětné vazby.**

■ **Zásada jasné struktury a pravidel pro organizaci činností.**

■ **Zásada uvádění nových vědomostí a dovedností do vztahů.**